

İmam Hasan'ın Hayatına ve Üstün Konumuna Genel Bir Bakış

Komisyon

Kısaca İmam Hasan'ın Hayatı

İmam Ebu Muhammed Hasan b. Ali b. Ebu Talip el-Müçteba, hadis ravilerinin görüş birliği ile Peygamberimizden (s.a.a) sonra gelen Ehl-i Beyt İmamları'nın ikincisi, cennet ehli gençlerin efendisi, Resulullah'ın soyunu sürdüren iki kişiden, Resulullah'ın (s.a.a) Necran Hıristiyanları karşısında iftihar ettiği dört kişiden, yüce Allah'ın günah kirlinden arındırarak tertemiz kıldığı kimselerden, yine yüce Allah'ın sevimlerini emrettiği yakınlarından, arkalarından gidenlerin kurtulup yollarından ayrılanların sapıtıp azdığı iki paha biçilmez emanetten biridir.

Dedesi olan Resulullah'ın (s.a.a) kucagında büyüdü. Onun peygamberliğinin, yüce ahlâkının ve hoşgörüsünün kaynağından beslendi. Peygamberimiz (s.a.a) ebediyet yurduna intikal edinceye kadar onun gözetimi altında yaşadı. Bu süre içinde Resul-i Ekrem (s.a.a) ona yol göstericiliğini, edebini, heybetini ve önderlik yeteneğini miras bıraktı; onu babasının arkasından kendisini bekleyen imamlık makamına lâayık hâle getirdi.

Peygamberimiz (s.a.a) birkaç kez tekrarladığı şu sözleri ile söz konusu imamlığa lâayık olma gerçeğini açıkça ifade etmiştir:

Hasan ve Hüseyin ayakta olsalar (kıyam etseler) de, otursalar (kıyam etmeseler) de imamdırlar. Allah'ım! Ben onları seviyorum, sen de onları sevenleri sev.

Bu İmam'ın şahsında, soy ve asalet şerefine ek olarak, peygamberlik ve imamlık soyuna mensup olma şerefi de birleşti. Müslümanlar onda dedesinde ve babasında buldukları nitelikleri buldular. O kadar ki, o, Müslümanlara o iki yüce şahsiyeti hatırlatıyordu. Bu yüzden onu sevdiler ve kendisine saygı gösterdiler. Özellikle İslâm ümmeti daha önce benzerini tanımadığı acı olaylarla dolu bir hayat aşamasına girdikten sonra karşılaştığı problemlerin çözümünde zorluk çektiği dinî meselelerde babasından sonra onu tek başvurulacak merci olarak benimsemişti.

Bu temiz ve seçilmiş (Müçteba) İmam, Allah yolunda sıkıntılara ve sıkıcı gelişmelere katlanma, güzel sabırla ve büyük yumuşak huylulukla donanmış olma bakımından bütün davranışlarında ve hayatının her aşamasında Hz. Peygamber (s.a.a) kaynaklı yüce İslâm ahlâkının ideal bir örneği olmuştur. Öyle ki, en amansız düşmanı olan Mervan b. Hakem, onun yumuşak huyluluğunun yüksek dağlar ile boy ölçüştüğünü itiraf etmişti. Ayrıca hoşgörüde, iyilikseverlikte, cömertlikte ve eli açıklıkta diğer iyilikseverler ve cömertler arasında, o (üzerine selâm olsun), parmakla gösterilecek bir şöhet elde etmişti.

Bu seçkin İmam, dedesinin vefatından sonra temiz ve doğruluk ölçüsü olan annesi Fatumatü'z-Zehra (a.s) ile vasilerin ve temiz insanların önderi babasının gözetiminde kaldı. Babası ile annesi, bu dönemde dedesinin halifeliğini gasp edenler ile sürekli mücadele hâlinde idiler. İmam'ın hayatının bu ikinci sayfası, çok geçmeden annesi Fatumatü'z-Zehra'nın mazlumca şehadeti ile kapandı. Bu dönemde babası Ali b. Ebu Talip (a.s), yoğun sıkıntılarla çepeçevre kuşatılmıştı. İmam Hasan (a.s) çocuk yaşında bütün bu sıkıntıları görüyor ve acılarını yudumluyor; fakat bilinci, sosyal olaylara ve gelişmelere yönelik duyarlılığı bakımından kendisinden beklenebilecek olan katkının çok daha fazlasını yapıyordu. İşte bundan dolayı daha önce Peygamberimizin (s.a.a) ona verdiği önemin çapını gözleri ile görmüş olan Müslümanların takdirini ve saygısını kazanmıştı.

İmam (a.s), Ömer'in halifeliği döneminde gençlere yöneldi; babası ile birlikte insanları eğitime, bilgilendirme ve problemlerini çözme işi üzerinde yoğunlaştı.

İmam Hasan (a.s), Osman'ın halifeliği döneminde babasının tarafında yer alarak, İslâm'ın yararı için samimi çalışmalar yaptı. Babası ile birlikte Osman'ın halifeliği döneminde ümmetin ve İslâm devletinin bünyesinde yayılmaya başlayan fesadın önüne geçmeye çalıştı.

İmam Ali (a.s), tıpkı diğer sahabiler gibi Osman'ın ve taşradaki yönetim kadrosunun uygulamalarından memnun değildi. Fakat Osman'ın öldürülmesi düşüncesine de karşı idi. Bu gerekçe ile iki oğlu ile birlikte barışçı ve hikmetli yapıcı bir tutum benimsemişti. Fakat İmam Ali'nin (a.s), problemleri ilâhî direktiflerin ışığında çözmeyi amaçlayan bu yapıcı tutumu ısrarla sürdürmesine rağmen, Osman'ın yakın çevresi siyasi ortamın gerginleşmesine yol açan tutumlarını inatla sürdürerek, halifenin öldürülmesi girişiminin dolaylı teşvikçileri oluyorlardı.

İmam Hasan (a.s), babasının bütün sözlerinde ve hareketlerinde onun yanı başında ayrılmaz bir parçası gibi idi. Giriştiği bütün savaşlara onunla birlikte katıldı. Savaşın en kritik anlarında babasından vuruşmaya devam etmesine, çatışmaya dalmasına izin vermesini isterdi. Oysa babası onun ve kardeşi Hüseyin'in (ikisine de selâm olsun) can güvenliği konusunda çok titiz idi. Çünkü onların öldürülmeleri ile Resulullah'ın (s.a.a) soynunun kesilmesinden korkuyordu.

İmam Hasan (a.s), babasının son anına kadar yanında kaldı. Babasının Irak halkından yana çektiği sıkıntıları, o da birlikte çekti. Muaviye'nin her yana aleyhte propaganda yapan kişileri saldırdığını, babasının ordu komutanlarını mal ve mevki vaatleri ile kandırarak ayarttığını gözleri ile görerek, babasının acılarını paylaştı. Öyle ki bu ayartmalar sonucunda birçok ordu komutanının yanından ayrıldığı gören İmam Ali (a.s), ölmek veya

öldürülmek suretiyle onlardan ayrılmayı arzu eder hâle geldi. Nitekim sonunda şehit oldu. Böylece İmam Hasan b. Ali (a.s), bu sayısız sıkıntılar ortasında, bir yandan sözünde durmayan Kûfe halkı, bir yandan sapık Haricîlerin kılıç artıkları ve öte yandan da zalim Şam halkının meydan okumaları arasında kaldı.

Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) oğlu İmam Hasan'ın halifelliğini onaylayıp kendisine peygamberlik miraslarını teslim etmesinden sonra Kûfe halkı, muhacir ve ensar topluluğu etrafında toplanarak ona biat etti. Zaten daha önce yüce Allah onu her türlü noksanlıktan ve günah kirinden arındırmıştı. Bunun yanı sıra İmam Hasan ilim, takva, kararlılık ve liyakat gibi halifelik gereklerini bütünü ile şahsında bir araya getirmişti. Bunun sonucu olarak Kûfe ve Basra halkı ona biat etmek için yarışa girdiler. Ayrıca daha önce babasına bağlı kalan ve ona biat etmiş olan Hicaz, Yemen, Fars ve diğer bölge halkları da bu biat yarışına katıldılar. Hz. Hasan'a yapılan bu biatin haberleri Muaviye ile adamlarına ulaşınca, durumunu sarsmak ve işlerini karıştırmak için ellerinden gelen bütün hileleri ve aldatmacaları işletmeye koyuldular.

İmam Hasan (a.s), babasının arkasından halifelik yetkisini teslim alır almaz fitne ve komplot ile dolu olan o olumsuz ortamda yapılabileceklerin en iyisini yapmaya girişti. Eyaletlere yeni valiler tayin etti. Bu valilere adaleti, iyiliği, zulüm ve haksızlıklarla mücadeleyi ilke edinen bir tutum benimsemelerini emretti. Dedesi Hz. Muhammed Mustafa'nın (s.a.a) güttüğü politikanın uzantısı olan babasının yolunu ve sistemini devam ettirdi.

İmam Hasan (a.s), Muaviye'nin münafıklığını, hilekârlığını, dedesinin peygamberlik misyonuna yönelik düşmanlığını, cahiliye geleneğini hortlatmaya dönük çabalarını... çok iyi biliyordu. Bütün bunları çok iyi bilmesine rağmen, işin başında ona savaş açmayı ilân etmekten kaçındı. Bunun yerine üst üste yazdığı mektuplarla onu anlaşmazlıkları gidermeye ve Müslümanları ortak ilkeler etrafında birleştirmeye çağırırdı. Böylece ona bu konuda bir bahane veya bir mazeret sebebi bırakmamış oldu. Ardından da savaşa girmek zorunda kaldı.

İmam Hasan (a.s), Muaviye'ye bu yapıcı mektupları gönderirken onun, isteğine olumlu karşılık vermeye yanaşmayacağını, özellikle babası Emirü'l-Müminin'e karşı çevirdiği entrikalarda geçici bir başarı elde ettikten sonra o günlerdeki tutumundan daha pervasız ve çirkin bir tavır takınacağını iyi biliyordu. Daha açıkçası, Muaviye'nin eğer entrika çevirme yolunu kapalı görürse, askerî güç kullanma yoluna başvuracağından emindi. Fakat İmam (a.s), Emevî hanedanının Hz. Peygamber'e (s.a.a) ve onun Ehl-i Beyt'ine karşı içlerinde beslediği kini ve düşmanlığı, İslâm'a ve Müslümanlara yönelik entrikacı niyetlerini açığa çıkarmakla görevli idi.

Öte yandan İmam Hasan'ın (a.s) çoğu ordu komutanları ile sağlam ilişkileri bulunan Muaviye, şartların kendi lehine olduğundan emindi. Bu rahatlık içinde ayrıca İmam'a (a.s) rüşvet teklif ederek, kendisinden sonra onu halife yapacağını vad ederek ve başka yollarla kamuoyunu yanıltarak amacına ulaşmaya çalıştı. Fakat İmam (a.s), Muaviye'nin tehditlerine ve vaatlerine boyun eğerek tutumunu değiştirmeye yanaşmadı. Muaviye, İmam'ın (a.s) ilkelerine bağlı kesin kararlılığını görünce, savaş hazırlığına girişti. Savaşın kendi lehine

sonuçlanacağından, İmam Hasan'ın (a.s) ve kendisine gönülden bağlı askerlerinin ya şehit veya esir düşeceklerinden emin idi. Fakat böyle bir saldırıya giriştiği takdirde, Müslüman halka vermeye çalıştığı meşruiyet görüntüsünü kaybedeceğinden korkuyordu. Bundan dolayı Muaviye, İmam (a.s) ile savaşa girmeyi tercih etmeyerek entrikaya, aldatmacılığa, kandırmacılığa, vicdanları satın almaya ve İmam'ın (a.s) ordusunu dağıtmaya ağırlık verdi.

Bu durumda İmam (a.s) için, ateşkesi tercih etmekten başka bir çare kalmamıştı. Çünkü ordusunun ve komutanlarının çoğu kendisine sırt çevirmiş, kendisini yalnız bırakmıştı. Sadece kendi ev halkı ile sadık sahabîlerinden oluşan çok küçük bir grup yanında kalmıştı. O zehirli ortamda kötüyü daha kötüye tercih ederek iktidar iddiasından feragat etti.

Onun barışı tercih etmeye yönelik bu kararı, son derece hikmetli ve siyaset açısından dâhiyane bir karar idi. O, bu kararı ile İslâm'ın yüce çıkarlarını ve vazgeçilmez amaçlarını gerçekleştirmeye doğru hayaflı bir adım atmıştı.

İmam Hasan (a.s), Muaviye'nin zulmüne sabırları yetmeyen taraftarlarının ve dostlarının ateşli eleştirilerine maruz kaldı. Oysa bunların çoğunluğu, İmam'ı (a.s), savaştan kaçınarak iktidardan feragat etmeye zorlayan zor şartların bilincinde idi. Diğer yandan bu ateşkes, Emevî hanedanının, içlerinde gizli tuttıkları İslâm'a ve İslâm'ın sadık çağırıcılarına yönelik kinini ve İslâm'ın tarihe gömdüğü cahiliye geleneğini bütün unsurları ile hortlatmaya dönük hırsını açığa çıkarıyordu.

İmam Hasan'ın (a.s) şartlı barışı, Muaviye'nin cahiliye kökenli gerçek projelerinin ortaya çıkmasının ve saf Müslüman halkın onun kim olduğunu öğrenmesinin önünü bütün genişliği ile açmış oldu. Bundan dolayı bu barış, düşmanın, arkasında saklandığı siyasî hileleri rezalet olarak ortaya çıkaran niteliği sebebi ile bir zafer oldu.

İmam Hasan'ın (a.s) bu plânının başarısı, Muaviye'nin sapık mahiyetini ortaya koymaya katkıda bulunmaya başlaması ile belirginlik kazandı. Bu katkı şöyle gerçekleşti: Bizat Muaviye o güne kadar İslâm için savaşmadığını, savaşmaktaki tek amacının iktidara gelmek ve Müslümanları egemenliği altına almak olduğunu ve İmam Hasan ile yaptığı barışın hiçbir şartına uymayacağını açık bir dille ilân etti.

Bu ilânla ve Muaviye'nin İmam Ali (a.s) ile seçkin oğullarının izledikleri çizginin kırılması ve onun en seçkin sahabîlerinin ve sevenlerinin öldürülmesi istikametinde bu ilân izleyen adımları ile Emevî hanedanının çirkin yüzünü örten perde açılmış oldu. İmam Hasan (a.s) bu olumsuz şartlar altında yönetim dışında bırakılmış olmasına rağmen, bu çizginin varlığının korunması konusundaki sorumluluğunun gereğini yerine getirmeye çalıştı. Bu çizginin halk düzeyindeki tabanına yöneldi. Halkı bilinçlendirip teşkilâtlandırmak yolu ile bu çizgiyi, onu tehdit eden tehlikelerin etkisinden uzak tutmaya gayret etti.

Sıkı gözetimlerin ve baskıların getirdiği zorluklara rağmen bu uğurdaki rolü son derece etkili ve yapıcı oldu. Arka arkaya gelen suikast girişimlerine hedef oldu. Bu girişimler, İmam'ın (a.s), ümmetin duygularına ve gelişmekte olan bilincine tercüman olan bir güç olarak Muaviye'nin yüreğine korku saldıgını gösteriyordu. Anlaşılan, halktaki bu duygu ve bilinç birikiminin, günün birinde Emevî hanedanının zulmüne karşı bir ayaklanmaya

dönüşmesi tehlikesi göz ardı edilmiyordu. Bundan dolayı İmam Hasan'ın (a.s) yaptığı barışın, kardeşi İmam Hüseyin'in (a.s) gerçekleştirdiği devrime gerçek bir zemin hazırladığı yolundaki yorumlar, haklılık kazanmıştır.

İmam Hasan (a.s) bu zor şartlarda kılıçlı mücadeleden daha etkili sonuçlar getiren bu büyük cihadını, hayatını şehitlikle noktalarak taçlandırdı. Şehit düşmesi en amansız düşmanın emriyle zehirlenerek gerçekleşti.

İmam Hasan'ın Kur'ân'daki Konumu

Müslümanlar Ehl-i Beyt'in üstünlüğü, ilmî ve manevî konumlarının yüksekliği, yüce Allah'ın insanlarda bulunmasını istediği kemal sıfatları ile donanmış oldukları konusunda başka hiçbir konuda olmadığı kadar görüş birliğindedirler.

Bu görüş birliği, bir dizi temel gerekçeye dayanır. Bu gerekçelerden biri, Kur'ân-ı Kerim'de yer alan Ehl-i Beyt'in özel konumunu vurgulayıcı açık ifadelerdir. Bu ifadelerde Ehl-i Beyt'in her türlü kirden arınmış oldukları, yüce Allah'ın bütün insanlığa yönelik bir bağıışı olan peygamberliğin bir karşılığı olarak herkes tarafından sevlmeleri gereken; Resulullah'ın yakınları oldukları, yüce Allah'a samimiyetle bağlılık sunan iyi kullar oldukları, Allah'ın azabından korkup kalplerini O'nun korkusu ile doldurdukları, böylece yüce Allah'ın onlara cennetini garanti edip kendilerini azabından koruduğu açıkça belirtilmiştir.

İmam Hasan Müçteba (a.s), hiç şüphesiz tüm kirlerden arındırılmış olan Ehl-i Beyt mensuplarından biridir. Dahası o, Peygamberimiz ile Necran Hıristiyanları arasındaki Mübahele olayını anlatan ayette sözü edilen Peygamberimizin (s.a.a) oğludur.

Bu olay, Âl-i İmrân Suresi'nin 61. ayetinde şöyle anlatılıyor:

Sana gelen bilgiden sonra kim bu konuda seninle tartışacak olursa, de ki: Gelin evlâtlarımızı ve evlâtlarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarımızı, kendimizi ve kendinizi bir araya çağıralım, sonra birbirimize beddua ederek Allah'ın lânetinin yalancılara üzerine olmasını dileyelim.

Hadisçilerin çoğunluğunun birçok kanaldan rivayet ettiklerine göre bu ayet Peygamberimizden, İmam Ali'den, Hz. Fatuma'dan, İmam Hasan'dan ve İmam Hüseyin'den (hepsine selâm olsun) oluşan Ehl-i Beyt hakkında indi. Ayette sözü edilen evlâtların (oğulların), Hasan ve Hüseyin oldukları şüphesizdir.

Bu olay Ehl-i Beyt'in yeryüzü halkının en hayırlıları, Allah katında en üstün insanlar oldukları yolunda bir ilâhî kesin belgedir. Peygamber (s.a.a) onları öne sürerek karşı tarafla mübahele ediyor. Necran piskoposu da şu itirafı ile bu gerçeği dile getirmiştir:

Ben karşımda öyle yüzler görüyorum ki, eğer bu yüzlerin sahipleri Allah'tan bir dağın yerinden sökülmesini isterler, Allah o dağı yerinden söker.¹

¹ Nuru'l-Ebsar, 122-123 Yine bk. Celâleyn tefsiri, Ruhü'l-Beyan tefsiri, el-Keşşaf tefsiri, Beydavî tefsiri, Razî tefsiri, Sahih-i Tirmizî, 2/166; Sünen-i Beyhakî, 7/63; Sahih-i Müslim, Kitabu Fedaili's-Sahabe; Müsned-i Ahmed, 1/85 ve Mesabihu's-Sünne, 2/201

Okuduğumuz ayetin yan ısıra bu hikâye, Ehl-i Beyt'in derecelerinin yüceliğine, konumlarının yüksekliğine, üstün kişiliklerine, yüce Allah'ın ve Peygamber efendimizin (s.a.a) en sevdiği insanlar olduklarına, üstünlükte hiçbir insanın onlara yaklaşamayacağına delâlet eder.

Kur'ân, Peygamberimiz (s.a.a) dışında Ehl-i Beyt mensuplarından başka hiç kimse- nin masum olduğunu belirtmemiştir. O Ehl-i Beyt ki, yüce Allah onları günah kirinden tamamen arındırmak istemiştir.² Gerçi Peygamber efendimizin (s.a.a) eşlerinin Ehl-i Beyt kavramının kapsamı içine girip girmedikleri konusunda, Müslümanlar arasında farklı görüşler ileri sürülmüştür; ama İmam Ali'nin, Hz. Fatıma'nın, İmam Hasan'ın ve İmam Hüseyin'in (hepsinin üzerine selâm olsun) bu ayetin kapsamında oldukları hususunda görüş birliği vardır.³

Bütün bu söylediklerimize dayanarak Ehl-i Beyt'i sevmenin, onların izini benimsemenin ve Kur'ân'ın açık beyanı⁴ ile onların sevgisini onlar dışındaki herkesin sevgisine ter- cih etmenin gerekli oluşunun arkasında saklı olan sırrı kavrayabiliriz.

Her şeyden önce Ehl-i Beyt mensuplarının masum oluşları, yolların dallandığı ve arzuların farklılaştığı dönemlerde kurtuluşun onların izinden gitmekte olduğunun en tartışılmaz gerekçesidir. Çünkü yüce Allah'ın her türlü kirden arındırdığı bir kimse, arkasından gelenleri kurtuluşa iletir ve ona bağlı olanlar dalgalı denizde boğulmaktan kurtulur.

Abdullah b. Abbas'ın verdiği bilgiye göre, Peygamberimizin (s.a.a) yakınlarını sevme- yi teşvik eden ayet (Meveddet Ayeti / Şûrâ, 23) indiğinde bazı sahabîler, Müslüman- lar tarafından itaat edilmeleri gerektiği vurgulanan söz konusu yakınlardan kimlerin kas- tedildiğini sordular. Peygamberimiz (s.a.a) de bu soruya: “*Onlar; Ali, Fatıma ve onların iki oğullarıdır.*” karşılığını verdi.⁵

Kur'ân-ı Kerim, Dehr (İnsân) Suresi'nde, sözü bize bırakmadan, Ehl-i Beyt'in sahip oldukları yüce ruhî nitelikleri ve itaatleri ile ibadetlerine eşlik eden ihlâslarını vurgulayan ayetlerinde onları üstün ilân etmenin sebeplerini şöyle açıklıyor:

Kendi canları çektiği hâlde, yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler. “Biz size, ancak Allah rızası için yediriyoruz; sizden ne bir karşılık istiyoruz ne de bir teşekkür. Biz, asık suratlı, sert bir gündün dolayı Rabbimizden korkuyoruz.” Böylece Allah, onları o günün fenalığından korur ve onları parlaklık ve sevince kavuşturur. Sabretmelerine karşılık da, onları cennetle ve ipekle ödüllendirir.⁶

² Ahzâb, 33

³ Tefsir-i Kebir, Fahr-i Râzî Tefsir-i Nişaburî, Sahih-i Müslim, 2/ 33; el-Hasais, Neseî, 4; Müsned-i Ahmed, 4/107; Sünen-i Beyhakî, 2/ 150; Müşkîlül-Asar, 1/334; el-Müstedrek, Hâkim, 2/416; Usdu'l-Gâbe, 5/521

⁴ Yüce Allah Şârâ Suresi'nin 23. ayetinde yüce Peygamber'ine hi-taben şöyle buyuruyor: “**De ki: Ben sizden buna karşı yakınlarla sevgiden başka bir karşılık istemiyorum.**”

Seb'e Suresi'nin 47. ayetinde ise şöyle buyuruyor: “**De ki: Sizden istediğim karşılık sadece sizin içindir. Benim mükâfatım sadece Allah'a aittir...**”

⁵ el-Kebir, ed-Dürri'l-Mensûr ve Taberî tefsirleri, Meveddet Ayeti'nin tefsiri bölümü.

⁶ İnsân, 9-12

Tefsir ve hadis bilginlerinin çoğunluğunun yorumlarına göre bu sure, Hasan ile Hüseyin'in hastalığa yakalanmaları münasebeti ile Ehl-i Beyt hakkında indi. Oğullarının bu hastalıkları üzerine İmam Ali, eğer iyileşirlerse, yüce Allah'a şükür mahiyetinde üç gün oruç tutmayı adadı. Ardından Ehl-i Beyt bu adaklarını, anlamına tam uygun bir titizlikle yerine getirdiler. Bu titizlikte fedakârlığın her türünün en çarpıcı örneğini verdiler. Öyle ki, bunun üzerine yüce Allah şu ayetleri indirdi:

İyi kullar, kâfur karışımı bir içeceği tasta içerler. Bu kaynak, Allah'ın iyi kullarının istedikleri yere akmasını sağlayarak içebilecekleri bir pınardır. Onlar verdikleri sözleri tutarlar ve kötülüğü yaygın gündenden korkarlar.⁷

Görüldüğü gibi yüce Allah bu fedakârlıkları ve sözlerine bağlılıkları sebebi ile kendilerine teşekkür babında onlara ahirette en güzel nimetlerini sunacağını belirttiği gibi, dünyada yeryüzüne ve onda bulunan her şeye vâris olacağı güne kadar Müslümanların imamı olmaları ayrıcalığını da bağışlamıştır.

İmam Hasan'ın Peygamberimiz Nezdindeki Konumu

Peygamberimiz (s.a.a), iki torunu Hasan ile Hüseyin'e, onların, nezdinde ne kadar yüce bir konuma sahip olduklarını belirten özel nitelikler izafe etmiştir:

1- O ikisi, Peygamberimizin (s.a.a) dünyadaki ve bu ümmet içindeki hoş kokulu reyhan çiçekleridir.⁸

2- O ikisi, yeryüzü halkının en hayırlı kişileridir.⁹

3- O ikisi, cennet ehli gençlerin efendileridir.¹⁰

4- O ikisi, ayakta olsalar da (kıyam etseler de), köşelerinde otursalar da imamdırlar.¹¹

5- O ikisi, kıyamet gününe kadar Kur'ân'dan ayrılmayacak olan itretin, yani Ehl-i Beyt'in mensuplarıdır. O ikisine bağlılığını sürdüren ümmet doğru yoldan sapmaz.¹²

6- O ikisi, gemilerine binenlerin boğulmaktan kurtulmalarını garanti eden Ehl-i Beyt mensuplarıdır.¹³

7- O ikisi, dedeleri Peygamberimizin (s.a.a), haklarında şöyle buyurduğu kimselerdir:

Yıldızlar yeryüzü halkını denizde boğulmaktan koruyan güvenceler olduğu gibi, benim Ehl-i Beyt'im de yeryüzü halkını ihtilâfa düşmekten koruyan güvencedir.¹⁴

⁷ İnsân, 5-7

⁸ Sahih-i Buhârî, 2/188; Sünen-i Tirmizî, 539

⁹ Uyûnu Ahbar'ı-Rıza, 1/67

¹⁰ Sünen-i İbn Mace, 1/56; Sünen-i Tirmizî, 539

¹¹ el-Menakıb, İbn Şehraşub, 3/163; Müsned-i Ahmed, Cami-i Tirmizî, Sünen-i İbn Mace... gibi eserlerden naklen.

¹² Cami-i Tirmizî, 541; el-Müstedrek, Hâkim, 3/109

¹³ Hilvetu'l-Evliya, 4/306

¹⁴ el-Müstedrek, Hâkim, 3/149

8- Çok sayıda sahabî, Peygamberimizin (s.a.a) Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin hakkında şöyle dediğini işittiklerini söylemişlerdir:

Allah'ım! Biliyorsun ki, ben bu ikisini seviyorum. Onları sen de sev¹⁵ ve onları sevenleri de sev.¹⁶

Selman'dan nakledildiğine göre, Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

Hasan ile Hüseyin benim oğullarımdır. Kim onları severse, beni sever. Kim beni severse, Allah onu sever. Allah kimi severse, onu cennete koyar. Kim o ikisinden nefret ederse, benden nefret etmiş olur. Kim benden nefret ederse, Allah ondan nefret eder. Allah kimden nefret ederse, onu cehenneme koyar.¹⁷

9- Enes'ten nakledildiğine göre, Peygamberimize: “Ehli Beyt'inden en çok kimleri seviyorsun?” diye soruldu. Peygamberimiz (s.a.a) bu soruya: “*Hasan ile Hüseyin'i.*” karşılığını verdi. Peygamberimiz (s.a.a) kızı Fatıma'ya: “*Oğullarımı yanıma çağır.*” der ve yanına geldiklerinde, onları koklar ve başına basardı.¹⁸

Resulullah Döneminde İmam Hasan

İmam Hasan (a.s), dedesi Resul-i Ekrem (s.a.a) hayatta iken doğdu ve şerefli ömrünün yedi yıl ve altı aylık bölümünü onun gözetimi altında yaşadı. Bu yıllar sayıca az olmalarına rağmen İmam Hasan'ı (a.s) Peygamberimizin (s.a.a) kişiliğinin küçültülmüş bir kopyası yapmaya yetti. Öyle ki, dedesinin şahsiyetine vurduğu bu büyük damganın sonucu olarak onun için: “*Sen yaratılış ve ahlâk bakımından benim benzerim oldun.*” demesine lâayık hâle geldi.¹⁹

Peygamberimiz (s.a.a), bu ümmetin hidayetinin ve gözetiminin sorumluluğunu ve risaletin tebliğinin, uygulanmasının ve geleceğinin korunmasının yükümlülüğünü omuzlarında taşıyan önder idi. Bunun için bu alanda kaçınılmaz olan garantileri ortaya koymak gerekiyordu. Ayrıca vahiy yolu ile bu genç yavruyu bekleyen önemli fonksiyonun farkında olan ve onu bu fonksiyona hazırlamakla görevli olan liderdi. Bunun için bu genç yavrunun kişiliğini, ümmetin hidayetini ve rehberliğini yürütmeye lâayık olacak ve bu muazzam fonksiyon ile uyuşacak ideallikte yapılandırmak gerekiyordu.

Peygamberimizin (s.a.a) İmam Hasan'a (a.s) söylediği: “*Sen yaratılış ve ahlâk bakımından benim benzerim oldun.*” Sözü, onun bu ilâhî makama lâayık oluşunun, bu makamı

¹⁵ el-Hasais, Neseî, 26

¹⁶ Tirmizî, 539

¹⁷ el-Müstedrek, Hâkim, 3/166

¹⁸ Sünen-i Tirmizî, 540

¹⁹ Hayatu'l-İmami'l-Hasan, 1/67; Siretu'l-Eimmeti'l-İsna Aşer, Ha-senî, 1/513; Sulhu'l-İmami'l-Hasan, Fazlullah, 15, İhyau'l-Ulum'dan nak-len. İmam'ın (a.s) dedesine benzerliği hususunda bk. Tarih-i Yakubî, 2/226, Sadır basımı; Biharu'l-Envar, c.10; A'yanu's-Şia, c. 4. Araştırmacı Allâme Ahmedî bunu şu eserlerden naklen söz konusu etmiştir: Keş-fu'l-Ğumme, 154; el-Fusulu'l-Mühimme, Malikî; el-İsabe, 1/328; Kifa-yetu't-Talib, 267; Tehzibu Tarihi İbn Asakir, 4/202; Yenabiu'l-Mevved-de, 137; Tarihu'l-Hulefa, 126-127; et-Tenbihu ve'l-İşraf, 261

hak edişinin mührünü oluşturur. Sözünü ettiğimiz makam, risalet vârisliği ve Peygamberimizin (s.a.a) vasisi olan Ali b. Ebu Talib'in (a.s) halifelüğünden sonra Resulullah'ın (s.a.a) halifeliliği makamıdır.

Peygamberimizin (s.a.a) en önemli amaçlarından biri, bu ümmetin ilâhî önderliği gasp etme girişimlerine teslim olmamayı sağlayacak uygun ortamı hazırlamak, İslâm'ın inanç sistemi ve siyaseti ile ilgili görüşünün dayanağı olan temel ilkeleri silmeye yönelik bulandırma ve gölgelendirme teşebbüslerinden bu ümmetin etkilenmemesini sağlamaktır. O görüş ki, İslâm onun ümmetin vicdanında kökleştirilip derinleştirilmesine olağanüstü derecede önem vermiştir.

İşte buradan, Peygamberimizin (s.a.a) İmam Hasan ve kardeşini (onlara selâm olsun) bekleyen fonksiyon hakkında mükerrer vurgulamaları ile güttüğü amacı anlayabiliriz. Bu vurgulamaların bazı örnekleri şunlardır:

Onların ikisi kıyam etseler de, otursalar da imamdırlar.²⁰

Siz ikiniz imamsınız ve annenizin şefaati yetkisi vardır.²¹

Aynı konudaki diğer örnekler de, Peygamberimizin (s.a.a) İmam Hüseyin'e (a.s) söylediği şu sözdür:

Sen seyyidsin, seyyidin oğlusun ve seyyidin kardeşisin. Sen hüccetsin, hüccetin oğlusun, hüccetin kardeşisin ve dokuzuncusu Kaim olanları olan dokuz hüccetin atasısın.²²

Aynı konudaki bir başka örnek de, Peygamber efendimizin (s.a.a) İmam Hasan (a.s) için söylediği şu sözdür:

O; cennetlik gençlerin efendisi, Allah'ın ümmet üzerindeki hüccetidir. Onun emri benim emrim, sözü benim sözümdür. Kim ona uyarsa, o bendendir. Kim ona karşı çıkarsa, o benden değildir...²³

Yine Peygamberimizin (s.a.a) İmam Hasan ve İmam Hüseyin ile kendisini ne kadar sıkı bir şekilde özdeşleştirdiğini şu sözlerinden açıkça anlıyoruz:

Sizin barış yaptığınız kimseler ile ben de barışığım. Sizin savaştığınız kimseler ile ben de savaş hâlindeyim.²⁴

²⁰ bk. Ehlul-Beyt, Tevfik Ebu İlm, 307; el-İrşad, Şeyh Müfid, 220; Keşfu'l-Ğümme, Erbilî, 2/159; İlelu's-Şerayi, 1/211; el-Menakıb, İbn Şeh-raşub, 3/367. İbn Şehraşub bunu, "meşhur bir haber" olarak nitelemiştir.

²¹ İsbatu'l-Hudat, 5/52; el-İthaf bi-Hubbi'l-Eşraf, 129

²² Yenabiu'l-Mevedde, 168; İsbatu'l-Hudat, 5/129

²³ Feraidu's-Sımtayn, 2/35; el-Emalî, Şeyh Saduk, 101. İmam Hasan'ın (a.s) imametinin ispatıyla ilgili olarak bk. Yenabiu'l-Mevedde, 441-443 ve 487; Feraidu's-Sımtayn, 2/134, 140, 153, 259. Feraidu's-Sımtayn'ın hamisinde de şu kaynaklardan nakledilir: Gayetu'l-Meram, 39; el-Haraic ve'l-Caraih adlı eserinde sonunda basılan Kifayetu'l-Eser, 289; Uyûnu Ahbar'r-Rıza, bab: 6, s.32; Biharu'l-Envar, 3/303, 36/283, 43/248

²⁴ bk. Sünen-i Tirmizî, 5/699; Sünen-i İbn Mace, 1/52; Yenabiu'l-Mevedde, 165, 230, 261, 370, Camiu'l-Usûl ve başka eserlerden naklen.

Sahâbîlerden Enes b. Malik'in şöyle dediği naklediliyor:

Bir defasında Hasan, Peygamberimizin (s.a.a) yanına girdi. Ben onu ondan uzaklaştırmak istedim. Bunun üzerine Peygamberimiz şöyle dedi: “*Yazıklar olsun sana, ey Enes! Benim oğlum, gönlümün meyvesini bırak. Kim bu oğlum üzerine, beni üzmüş olur. Kim de beni üzerse, Allah'ı üzmüş olur.*”²⁵

Peygamberimiz (s.a.a) İmam Hasan'ı (a.s) ağzından ve İmam Hüseyin'i (a.s) boğazından öperdi. O, bu hareketi ile bu iki İmam'ın şehit edilmeleri ile bağlantılı önemli bir gerçeğin ipucunu vermek, onlar ile arasındaki sıkı kaynaşmayı açığa vurmak, ilerdeki tutumları ve uygulamaları konusunda onları desteklediğini belirtmek ister gibi idi.

İmam Hasan (a.s), Peygamberimizin (s.a.a) en sevdiği kimse idi.²⁶

Hatta İmam Hasan ile kardeşine duyduğu sevgi o kadar ileri derecede idi ki, mescitte konuşma yaparken hutbesini kesip minberden inerek onları kucaklardı.

Herkes bilir ki, Peygamberimizin (s.a.a) davranışlarındaki hareket noktası şahsî arzuları, kişisel içgüdüleri ve duyguları olmazdı. Tersine o bu hareketi ile bu ümmetin dikkatini bu iki İmam'ın yüceliğine ve makamlarının yüksekliğine çekiyordu.

Bu söylediklerimiz, Peygamber efendimizin (s.a.a) bu iki İmam hakkındaki sözlerinin çokluğunun sırrını bize açıklamaktadır.

Meselâ İmam Hasan (a.s) hakkında şöyle demiştir:

Allah'ım, bu benim oğlumdur. Ben onu seviyorum. Onu sen de sev ve onu seveni de sev.²⁷

Onlar hakkındaki diğer bir sözü de şudur:

Ehli Beyt'im içinde en çok sevdiğim, Hasan ile Hüseyin'dir...²⁸

Mübahale Günü ve Kanıtladıkları

Necran Hıristiyanlarının bazı ileri gelen din adamları Peygamberimize (s.a.a) gelerek onunla Hz. İsa (a.s) hakkında tartışmaya giriştiler. Peygamberimiz (s.a.a) kendilerine kesin deliller sunduğu hâlde adamlar gerçeği kabul etmediler. Bunun üzerine her iki taraf yüce Allah'ın huzurunda mübahale yapmaya, yani Allah'ın ebedî lânetinin ve yakın vadedi azabının yalancı tarafın üzerine olmasını dilemeye karar verdiler. İslâm risaletinin tarihinde çok önemli yeri olan bu olayı Kur'ân-ı Kerim şöyle kayda geçirdi:

²⁵ Ehlu'l-Beyt, Tevfik Ebu İlm, 274; Sünen-i İbn Mace, 1/51

²⁶ Nesebu Kureyş, Mus'ab Zübeyrî, 23–25

²⁷ Tehzibu Tarihi İbn Asakir, 4/205–207; el-Gadir, 7/124

²⁸ Bu hadislerle ilgili olarak iki önceki kaynağa bakınız. Ayrıca bk. Siretuna ve Sunnetuna, 11–15; Fadailu'l-Hamse Mine's-Sihahi's-Sit-te; Feridu's-Sumtayn; Tarih-i İbn Asakir, (Mahmudî'nin tahkikiyle bası-lı) İmam Hasan ve İmam Hüseyin hâl tercemesi bölümü; el-Fusûlu'l-Mühimme, Malikî; Ensabu'l-Eşraf ve Nuru'l-Absar adlı eserlerin İmam Hasan, 'la ilgili bölümleri.

Şüphesiz, Allah katında İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra da ona: "Ol!" dedi, o da oluverdi. Gerçek, Rabbinden gelendir. Öyleyse kuşkuya kapılanlardan olma. Artık kim sana gelen ilimden sonra, onun hakkında seninle tartışmaya kalkarsa, de ki: "Gelin, biz kendi oğullarımızı, siz kendi oğullarınızı; biz kendi kadınlarımızı, siz kendi kadınlarınızı; biz kendimizi ve siz kendinizi çağıralım; sonra da dua edelim de, Allah'ın lânetini yalan söyleyenlerin üstüne kılalım."²⁹

Necranlı Hıristiyanlar evlerine dönünce Seyyid, Akıb ve Ehtem adlarındaki reisleri: "Eğer Muhammed, kavmini öne sürerek bizim ile mübahale ederse, onunla mübahale ederiz. Çünkü bu durumda o, peygamber değildir. Fakat eğer sadece Ehl-i Beyt'ini öne sürerek bizim ile mübahale etmek isterse, onunla mübahale etmeyiz. Çünkü o ancak doğru söylediği bir konuda Ehl-i Beyt'ini ileri sürer." dediler.

Peygamberimiz (s.a.a) Ali'yi, Fatıma'yı ve Hasan ile Hüseyin'i (a.s) yanına alarak Necranlı Hıristiyan heyetinin karşısına çıktı. Necranlı Hıristiyanlar Peygamberimizin (s.a.a) beraberindekilerin kimler olduğunu sordular. Kendilerine: "Bu adam amcasının oğlu, vasisi ve damadı Ali b. Ebu Talip; bu kadın kızı Fatıma, bu gençler de çocukları Hasan ve Hüseyin'dir." cevabı verildi. Bunun üzerine adamlar, Peygamberimize (s.a.a): "Senin kararına razıyız, bizi mübahaleden muaf tut." diyerek kararlaştırılan buluşma yerinden ayrıldılar. Peygamberimiz (s.a.a) de cizye vermeleri karşılığında, onlarla barış yaptı. Arkasından adamlar beldelerine döndüler.³⁰

Ayette geçen "oğullarımız" ifadesi ile Hasan'ın ve Hüseyin'in kastedildiği hususunda bütün tefsir bilginleri görüş birliğindedirler.³¹

Nitekim Zemahşerî: "Bu ayet, Ashab-ı Kisa'nın üstünlüğü konusunda daha güçlüsü düşünülemez derecede sağlam bir delildir." demiştir.³²

Mübahale olayından bir dizi sonuç çıkarmamız mümkündür. Bu sonuçların başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

Birinci Sonuç: Canlı Örnek

Mübahale olayında, İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in (a.s) ortaya çıkarılması rasgele bir uygulama değildi. Tersine, önemli anlamlar, mesajlar ve ipuçları ile bağlantılı bir tercih idi. Peygamberimiz (s.a.a) kendisini ve ilâhî risaletin sağladığı olgunluğun zirvesinde saydığı bu kişileri feda etmek üzere ortaya sürerken, bu kişilerin kendisine en yakın kimseler olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, -Allah korusun- davasında yalnız

²⁹ Âl-i İmrân, 59-61

³⁰ bk. Tefsiru'l-Kummî, 1/104; Kureşî, 1/88-91. Hz. Peygamber'in mübahaleye Aba Ehli'ni götürdüğünü (ayrıntılı ve özetle) birçok hafız ve müfessir zikretmiştir. bk. el-Hayatu's-Siyasiyye Li'l-İmami'l-Hasan, 18-19; el-Mizan Fî Tefsiri'l-Kur'ân, 3/368, A'lemî basımı.

³¹ Mecmau'l-Beyan, 2/452; et-Tıbyan, 2/485; Tefsir-i Razî, 8/80; Ha-kaiku't-Te'veil, 114. Son eserde şöyle denir: "Âlimler ittifak etmişlerdir ki..."

³² el-Keşşaf tefsiri, 1/370; es-Savaiku'l-Muhrika, 153, mezkûr tefsirden naklen; el-İrşad, Şeyh Müfid, 99; el-Mizan tefsiri, 3/238

çıkması mümkün değildi. Nitekim onunla mübahaleye gelen Hıristiyan reisleri de bunu mülahaza edip kabul ettiler. Ayrıca bu olay, Peygamberimizin (s.a.a) bütün gücü ile çalıştığını, kendi ilâhî risaleti alanındaki yetkinliğini ve benimsenmesine çağırıldığı davaya beslediği güveni de kanıtlar.

İkinci Sonuç: Risaletin Hizmetinde

İmam Hasan ile kardeşi İmam Hüseyin'in (a.s), çocukluk yaşlarında İslâm'ın ideal ve somut örnekleri olarak sayılmaları, açık kanıtların ortaya koyduğu sağlıklı inanç sistemi ile ilgili bir bilinçtir. Öyle açık kanıtlar ki, bunlar Ehl-i Beyt İmamları'nın çocukluk yaşlarında ilâhî emaneti yüklenmeye ehil olduklarını, İslâm ümmetini hakîmane ve bilinçli şekilde yönetecek bir seviyede olduklarını kesin bir biçimde pekiştirir.

Nitekim tarih bu gerçeği, İmam Cevad (a.s) ile İmam Mehdi (a.f) hakkında fiilen tes-cil etmiştir. Bilindiği gibi ilâhî irade bu iki İmam'ın çocukluk yıllarında önderlik sorumluluğunu üstlenmelerini diledi. Bu durum, yüce Allah'ın dininin taşıyıcıları ve kullarının gözetleyicileri olmalarını murat ettiği şahsiyetler için garip bir olay değildir.

İşte Meryem oğlu İsa (a.s)!... Kur'ân-ı Kerim ondan şöyle söz ediyor:

Bunun üzerine Meryem eli ile oğlunu göstererek onunla konuşmalarını önerdi. Onlar da: “Biz beşikteki çocukla nasıl konuşabiliriz?” dediler. O sırada beşikteki çocuk dile gelerek: “Ben Allah'ın kuluyum. O, bana kitap vererek beni peygamber yaptı.” dedi.³³

Yahya Peygamber'in (a.s) durumu da böyle. Nitekim yüce Allah onun hakkında şöyle diyor:

Allah ona: “Ey Yahya, tüm gücünle bu kitaba sarıl.” dedi. Ona daha çocukken hikmet verdik.³⁴

İmam Hasan ile İmam Hüseyin (a.s), çocukluk yıllarında insanî olgunluk ve kemal alanında öylesine yüksek bir düzeyde idiler ki, bu kemal düzeyi onları ilâhî inayete muhatap edecek bütün özelliklere sahip kalmış ve İslâm'ın, Peygamberimizin (s.a.a) diliyle kendilerine bağışladığı karakteristik niteliklerin çoğuna lâıyk hâle getirmişti. Bu karakteristik nitelikler onları büyük sorumlulukları taşımaya muktedir yapmıştı. Bu mübaha-lede hazır bulunanlar davada ortak olduklarına göre Hz. Ali, Hz. Fatma, İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s) güdülen davanın katılımcıları ve bu davayı ispat etmek için düzenlenen mübahaleye yönelik çağrının ortakları idiler.

Bu olay, yüce Allah'ın sadece Peygamber'inin Ehl-i Beyt'ine özgü kıldığı menkubelerin en faziletlerinden biridir.³⁵

³³ Meryem, 29–30

³⁴ Meryem, 12

³⁵ el-Mizan tefsiri, 3/224; Delailu's-Sıdk, c.3, bölüm: 1, s.84

Nitekim İslâm âlimleri bu mübahele olayından, İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in faziletli oldukları sonucunu çıkarmışlardır. Bu âlimlerden biri olan İbn Ebu Allan -ki Mu'tezile mezhebinin imamlarından biridir- bu konuda şöyle diyor:

Bu olay, Hasan ile Hüseyin'in mübahele için ortaya çıkarıldıkları sırada mükellef sayıldıklarına delâlet eder. Çünkü mübahele ancak buluş çağında olan kişiler ile yapılır.³⁶

Bu İmamların Rıdvan Biati'ne iştirak ettirilmeleri, ayrıca Hz. Fatma (a.s) ile Ebu Bekir arasındaki Fedek hurmalığı ile ilgili davada şahitliklerine başvurulması, bunların yanı sıra Peygamberimizin (s.a.a) çeşitli vesilelerle onlar hakkında söylediği sözler ve takındığı tavırlar da bu gerçeği teyit eder.

Bütün bunlar, Peygamberimizin (s.a.a) insanları psikolojik yönden eğitmek için murat ettiği yöntemin unsurlarını oluşturmak ve Ehl-i Beyt İmamları'nın (a.s) hayatlarının herhangi bir bölümünde ilâhî risalet görevini üstlenmelerinin mümkün olduğunu insanlara anlatmak yönünde cereyan etmekteydi.

Üçüncü Sonuç: Karşılaşılması Gerekli Olan Siyasetler

Peygamberimizin (s.a.a), Ehl-i Beyt'ini bu mübaheleye iştirak ettirmesinin arkasında bir dizi siyasal ve eğitimsel amaçlar saklı idi ki, bunların birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

a) Müslüman kadının en yüce örneği kabul edilen Hz. Fatma'yı böylesine hayatî bir dinî konuda ortaya çıkarmak, kokuşmuş cahiliye döneminden kalan anlayışı silme yolunda önemli adımlardan biri idi. O kokuşmuş anlayış ki, kadına hiçbir kayda değer önem atfetmeye yanaşmıyordu. Önem vermek şöyle dursun, o dönemin Arapları kadını kötülük ve belâ kaynağı, utanç ve hıyanet sebebi olarak görüyorlardı.³⁷ Bu yüzden kadını bu davada ortak ve davanın ispatında katkı sahibi olarak görmek şurada dursun, onu hassas, kritik, hatta bu mesele gibi mukaddes bir konuya katılmış görmeyi hiç kimse düşünemezdi.

b) Peygamberimiz (s.a.a), İmam Hasan ile İmam Hüseyin'i bu mübahaleye kendi oğulları sıfatı ile ortaya çıkarmıştı. Aslında onlar kızı Fatma'nın (a.s) oğulları idi. Bu tercihin büyük bir anlamı ve derin bir esprisi vardı. Çünkü bu olayı anlatan ayette, İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in Peygamberimizin (s.a.a) kızının oğulları olmalarına rağmen Peygamberimizin kendi oğulları diye anılabileceklerine dair delâlet vardır. Çünkü Peygamberimiz (s.a.a) karşı tarafa oğullarını çağıracağına söz verdi ve sonra İmam Hasan ve İmam Hüseyin'le birlikte mübaheleye geldi.³⁸

Peygamberimizin (s.a.a) bu adımı az önce değindiğimiz gerekçenin yanı sıra bir başka cahiliye anlayışını ortadan kaldırmayı hedef edinmişti. Bu anlayışa göre gerçek oğulları kızların oğulları değil, oğulların oğulları idi.

³⁶ Ebu Hayyan, el-Bahru'l-Muhit adlı eserde Mübahele Ayeti'nin tefsirinde ondan nakletmiştir.

³⁷ es-Sahih Min Sireti'n-Nebiyi'l-A'zam (s.a.a), 1/45-47

³⁸ Tefsir-i Razî, 8/81; Fethu'l-Kadir, 1/347; Tefsir-i Taberî'nin hamşisinde basılı Tefsir-i Nişaburî, 3/214; et-Tibyan tefsiri, 2/485, Ebu Bekir Razi'den (bu, Fahr-i Razî değildir)naklen; Mecmau'l-Beyan, 2/452; el-Gadir, 7/122, Mecmau'l-Beyan ve Tefsir-i Kurtubî, 4/104'ten naklen.

Peygamberimizin (s.a.a) bu cahiliye zihniyetini düzeltmek için attığı bütün bu adımlara rağmen bazılarının bu zihniyete hâlâ bağlı kaldıklarını görüyoruz. Bu bağlılık şu ayete tefsirine dayandırılan bazı fikhî görüşlerde ortaya çıkıyor:

Mirasınızın bölüştürülmesi sırasında Allah size erkeklere, kızlarınızın (kadınların) iki katı kadar pay vermenizi emreder...³⁹

Sözünü ettiğimiz zihniyetin bağluları mirası oğullardan türeyen vârislere mahsus sayarak kızlardan türeyenleri bu haktan mahrum kabul etmişlerdir. Oysaki yukarıdaki ayette bunun aksine işaret vardır.⁴⁰

Ehl-i Beyt karşıtı akım, tarih boyunca bu uğurda bütün güçlerini seferber eden hükümdarların desteğini yanında bulduğu hâlde gerçeği karartma ve tarihi çarpıtma konusunda başarıya ulaşması yolunda karşısına dikilen aşılmaz bir engel ile yüz yüze gelmekten kurtulamamıştır. Bu engel Kur'ân'da, mütevatir hadislerde ve çok sayıda sahabînin bildiği, gördüğü, işittiği sayısız uygulamalarda ifadesini bulan ve arkasından İslâm ümmetine itikal eden güçlü delillere ve büyük gerekçelere sahip bir Ehl-i Beyt'in mevcudiyetidir.

Bu noktada İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in Peygamberimizin (s.a.a) oğulları olduklarını kabul etmek istemeyen girişimlere bazı örnekler vermek istiyoruz:

1- Muaviye'nin kölesi Zekvan diyor ki:

Muaviye: "Bu iki oğlanı Peygamber'in oğulları diye adlandıran hiçbir kimseyi tanımıyorum. Onlara Ali'nin oğulları deyin." dedi. Bir süre sonra oğullarını şeref listesine yazmamı emretti. Ben de oğullarının ve oğullarının oğullarının adlarını yazdım, fakat kızlarının oğullarını listeye almadım. Listeyi bu şekli ile Muaviye'ye götürdüm. Yazdıklarına baktıktan sonra: "Ya-zıklar olsun sana! Büyük oğullarımın adlarına yer vermedin." dedi. "Kim onlar?" diye sormam üzerine: "Falanca kızımın oğulları benim oğullarım değil mi?" karşılığını verdi. Ben: "Allah aşkına, nasıl oluyor da senin kızının oğulları oğulların oluyor; ama Fatma'nın oğulları Peygamber'in oğulları olmuyor?" dediğimde, şu cevabı verdi: "Ne oluyor sana, Allah canımı alasıca! Sakın bu sözün başkasının kulağına gitmesin."⁴¹

2- İmam Hasan (a.s), Muaviye'ye delil göstermek üzere şöyle dedi:

...Allah'ın Resülü (s.a.a) nefislerden kendisi ile birlikte babamı, oğullardan benim ile kardeşimi ve kadınlardan annem Fatma'yı bütün insanlardan ayırıp çıkardı. Biz onun ailesi, eti, kanı ve nefsiyiz. Biz ondanız, o da bizdendir.⁴²

3- Ünlü tefsir bilgini Fahr-i Razî: "**Biz ona İshak'ı ve Yakub'u armağan ettik. Hepsini doğru yola ilettik. Daha önce de Nuh'u ve onun soyundan gelen Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u doğru yola iletmıştik ve biz**

³⁹ Nisâ, 11

⁴⁰ el-Hayatu's-Siyasiyye Li'l-İmami'l-Hasan, 27-28

⁴¹ Keşfu'l-Ğumme, Erbili, 2/173, Daru'l-Azvâ basımı

⁴² Yenabiu'l-Mevedde, 479 (Zerendî Medeni'den naklen), 52, 482; el-Burhan tefsiri, 1/286

iyilere böyle karşılık veririz. (Ve yine) Zekeriya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı da. Hepsini de salihlerdendi."⁴³ ayetinin, İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in Peygamberimizin (s.a.a) oğulları olduklarına delâlet ettiğini söyledikten sonra: "Denildiğine göre Ebu Cafer Muhammed Bâkır, bu ayeti Haccac b. Yusuf karşısında delil gösterdi." diye sözlerini bağlar.⁴⁴

4- Amr b. As, Emirü'l-Müminin İmam Ali'ye (a.s) gönderdiği bir elçi aracılığı ile birkaç mesele yüzünden onu ayıpladığını bildirdi. Bu meselelerden biri, Hz. Ali'nin İmam Hasan ile Hüseyin'i Resulullah'ın (s.a.a) oğulları olarak adlandırması idi. Hz. Ali, Amr b. As'ın elçisine şu cevabı verdi:

O rezil oğlu rezile de ki, eğer o ikisi Resulullah'ın oğulları olmasaydı, babasının sandığı gibi Peygamberimizin soyu kurumuş olacaktı.⁴⁵

İmam Hasan (a.s) birçok münasebetle ve birçok durum vesilesi ile bu gerçeği açıkça haykırdı. Sadece Peygamberimizin (s.a.a) oğlu olduğunu açıklamakla ve kanıtlamakla yetinmeyerek, bu beyanda imamlık ve halifelik hakkının sadece kendisine ait olduğunu, bu hakkın Muaviye ve benzerlerine geçmesinin mümkün olmadığını vurguladı. Çünkü Muaviye, kişiyi halifeliğe lâıyk kılan niteliklerden yoksundu; hatta halifelik ile çelişen niteliklerin sahibi idi.

İmam Hasan'ın (a.s) bazı vesileler ile özellikle bu konuda söylediklerinin bazıları şunlardır:

1- Babasının ölümünden hemen sonra yaptığı bir konuşmada şöyle buyurdu:

Ey insanlar, beni tanıyan tanıyor. Tanımayanlara gelince ben Ali'nin oğlu Hasan'ım, ben Peygamber'in oğluyum, ben vasinin oğluyum.⁴⁶

2- Bir defasında Muaviye, ondan minbere çıkıp bir konuşma yapmasını istedi. O da minbere çıkıp konuşma yaptı. Konuşmasının bir yerinde şöyle dedi:

Eğer yeryüzünün iki yakası arasında Peygamberiniz için oğul ararsanız, benden ve kardeşimden başkasını bulamazsınız.⁴⁷

İmam Hasan ile İmam Hüseyin'in Sakif'e Yazılan Mektuba Şahitlikleri

Peygamberimiz (s.a.a) Sakif kabilesine mektup yazdığı zaman İmam Hasan ile İmam Hüseyin'i bu yazıya şahit tuttu. Henüz çocuk yaştaki bu iki şahsiyetin yanı sıra, İmam Ali'nin de (a.s) şahitliğini kayda geçirdi.

⁴³ E'nâm, 84-85

⁴⁴ Tefsir-i Razî, 13/66; Fedailü'l-Hamse Mine's-Sihahi's-Sitte (Razî'-den naklen), 1/247

⁴⁵ Şerhu Nehci'l-Belâğa, İbn Ebi'l-Hadid, 20/334

⁴⁶ el-Müstedrek, 3/172; Zehairü'l-Ukba, 138, Dûlabî'den naklen

⁴⁷ el-Menakıb, İbn Şehraşûb, 4/12, İkdü'l-Ferid ve Medainî'den naklen

Ebu Ubeyd bu konuda şöyle diyor:

Fıkıh ile ilgili bu hadis, Hasan ile Hüseyin'in şahitliklerini ispat ediyor. Bu hadisin benzeri, bazı tabîinden de rivayet ediliyor. Bu rivayete göre çocuk yaştaki kişilerin şahitlikleri yazıya geçirilir, bu çocukların nesepleri sorgulanarak kabullenilir ve bu uygulama beğeni ile karşılanılır. Şimdi de onun Peygamberimizin sünnetinde yer aldığını görüyoruz.⁴⁸

Biz deriz ki: Peygamberimiz (s.a.a) büyük bir toplumun geleceği ile ilgili böyle önemli bir resmî yazıda bu iki çocuktan başka şahit tutacak bir sahabî bulamadı mı? Sakif kabilesinin heyeti yanına gelip de onlara bu mektubu yazdığı zaman yalnız mı idi ki, henüz beş yaşlarına basmamış bu iki küçük çocuğu şahit göstermeye ihtiyaç duydu?

Eğer tarihî kaynakları biraz gözden geçirirsek, bu ihtimalin çok uzak olduğunu görürüz. Çünkü bu kaynaklar bize açıkça gösteriyor ki, Peygamberimiz (s.a.a) Sakif heyeti Kur'ân'ı işitme imkânına kavuşsun ve insanları namaz kılarken görsünler diye onlar için mescitte özel bir bölüm hazırlamıştı. Ayrıca bu yazı yazılırken sahabîlerden Halid b. Said b. As, Peygamberimizin (s.a.a) yanında idi ve yazının kâtibi de Halid b. Velid idi. Buna rağmen bu iki kişi bu yazının şahitleri olarak kayda geçirilmedi.⁴⁹

Bu gerçeği değerlendirdiğimizde, Peygamberimizin (s.a.a) neye işaret etmek istediğinin bilincine varıyoruz. Peygamberimiz, bu tercihi ile İmam Hasan'la İmam Hüseyin'in üstünlüklerini, Sakif kabilesi gibi İslâm'a ve Müslümanlara karşı şiddetli düşmanlığıyla tanınan bir topluluk ile yapılmış bu anlaşma gibi önemli siyasi anlaşmalar da dâhil olmak üzere son derece büyük sorumluluklar yüklenmeye ehil olduklarını vurgulamak istedi.

Hasan ile Hüseyin'in Rıdvan Biati'ne Katılmaları

İmam Hasan ile İmam Hüseyin (a.s) Rıdvan Biati'nde hazır bulundular ve Peygamberimiz (s.a.a) ile yapılan biate katıldılar. Bu gerçek, tarihçiler tarafından biliniyor.

Şeyh Müfid bu konuda şöyle diyor:

Bu iki İmam'ın kemallerinin ve yüce Allah nazarındaki ayrıcalıklarının delillerinden biri, Peygamberimizin (s.a.a) onlardan biat almış olmasıdır. Elimizdeki bilgilere göre, Peygamberimiz (s.a.a) geleceğin bu iki İmam'ından başka hiçbir çocuktan biat almadı.⁵⁰

Bilindiği gibi biat, karşı tarafa bağlılık ve taahhüt vermeyi içerir. Bu da ilâhî çağrının ve İslâm toplumunun geleceği ile ilgili belirli sorumluluklar yüklenmeyi, biat verenlerin maruz kalabilecekleri birçok tehlikeyi göğüslemelerini gerektirir. Bu iki çocuktan biat alınmasının anlamı şudur:

Peygamberimiz (s.a.a) yaşlarının küçüklüğüne rağmen İmam Hasan ile İmam Hüseyin'de (a.s) bu ağır sorumlulukları yüklenmenin ve omuzlarına aldıkları yükümlülüklerle bağlı kalacaklarının kabiliyetini ve ehliyetini görmüştür.

⁴⁸ el-Emval, 279–280; et-Terafibu'l-İdariyye, 1/274

⁴⁹ el-Hayatu's-Siyasiyye Li'l-İmami'l-Hasan, Allame Amilî, 44

⁵⁰ el-İrşad, 219; Fedek, Kazvinî, Hamîş: 16, el-İrşad'dan naklen

İmam Ali'nin, Oğlu Hasan'a Vasiyeti

İmam Ali (a.s) Sıffin dönüşü sırasında, Hâdîrîn denen yerde oğlu İmam Hasan'a (a.s) önemli bir vasiyet yaptı. Çarpıcı dersler içeren bu vasiyetin bazı bölümleri şöyledir:

Zamanın çetinliğini ikrar eden, geçici olduğunu bilen, ömrü sona yaklaşan, kadere boyun eğen, dünyayı kınayan, ölümler yerinde yurt tutan, yarın da şu dünyadan göçüp gidecek olan fani babadan; dilediğini elde edemeyen, helâk olup göçenlerin yoluna giden, hastalıklara hedef olan, zamana rehin edilmiş bulunan, musibetlere maruz kalan oğla...

İmdi, dünyanın benden yüz çevirdiğini kesin olarak anladım. Zamanenin bana karşı serkeşlik ettiğini bildim. Ahiretin bana benden başkasını düşündürmeyecek, arkamda kalanları hatırlatmayacak, sadece dünyadan sonrası üzerine yoğunlaşmamı sağlayacak şekilde yöneldiğine kanaat getirdim. İnsanların dertlerini bir yana bırakarak sadece kendi derdime eğildiğim için görüşüm beni alıyordu, beni arzumdan başka tarafa çevirdi ve bana işimin özünü açıkça bildirdi. Böylece beni oyuna gelmez bir ciddiyete, yalanı olmayan bir gerçeğe (doğruluğa) sürükledi.

Seni vücudumdan bir parça olarak gördüm. Hatta seni benim bir bütünüm olarak buldum. Öyle ki, sana bir musibet gelse, bana gelmiş olur. Ölüm sana gelse, bana gelmiş gibidir. Senin durumunu kendi durumum gibi bildim ve sana ölsem de, kalsam da tutman, kendisinden yardım alman dileği ile bu mektubu yazdım.

Oğulcuğum! Allah'tan çekinmeni, emirlerine uymanı, kalbini O'nun zikri ile imar etmeni, O'nun ipine sarılmanı sana tavsiye ederim. Eğer O'nun ipine sarılırsan, senin ile Allah arasında, ondan daha sağlam hangi sebep, hangi vesile bulunabilir?

Kalbini öğüt ile dirilt, kesin inanç ile güçlendir, hikmet ile aydınlat. Ölümü hatırlamakla onu zelim kıl, fani olduğuna ikrar etmesini iste. Dünya facialarını görmesini sağla; onu zamanın saldırmasından, geceler ile gündüzlerin kötü geçişinden çekindir. Göçüp gidenlerin hâllerini ona arz eyle, senden öncekilerin başlarına gelenleri ona anlat, hatırlat. O gelip geçenlerin ülkelerini gez, onlardan kalanları gör, neler yaptıklarını, nereden nereye göçtüklerini, nereye inip konakladıklarına bak. Göreceksin ki onlar sevdiklerinin, dostlarının yanından göçüp gurbet diyarına yerleştiler. Kısa bir süre sonra sen de onlardan biri gibi olacak gibisin. Buna göre konacağın yeri düzelt, ahiretini dünyaya satma. Bilmediğin konu hakkında söz söylemekten ve yükümlü olmadığın konu hakkında konuşma yapmaktan uzak dur...

Nerede olursa olsun, hak uğruna zorluklara dayan. Din bilgini derinleştir. Kendini hoşla gitmez şeylere sabretmeye alıştır. Hak uğruna sabretmek, ne güzel bir huydur! Her şeyde nefsini Rabbine sığınmaya ikna et. Böylece sen onu korunaklı bir kaleye, üstün bir engelleyiciye sığdırmış olursun...

Ey oğulcuğum! Vasiyetimi iyi anla ve bil ki, ölümün sahibi, hayatın da sahibidir. Yaratana, öldürenidir. Yok eden, tekrar diriltendir. Derdi veren, dermanı da tekrar ihsan edendir. Dünya; Allah'ın nimetler verdiği, fakat sınavlara da tâbi tuttuğu, yaptıklarımıza ahirette karşılık olarak mükâfat ve ceza biçtiği bir yurttur. Ya da O, senin bilmediğin başka şeyler için dilemiştir onu... Seni yaratana, rızkını verene, yaratılışını düzgün hâle getirene sarıl; kulluğun O'na olsun, rağbetin O'na yönelsin, korkun O'ndan olsun.

Ey oğulcuğum! Bil ki, hiç kimse Resul'ün (s.a.a) Allah'tan haber getirdiği gibi haber getirmemiştir. Ondandır, öncü ve kurtuluşa ileten önder olarak razı ol. Ben sana nasihat vermede kusur etmedim. Ne kadar gayret etsen de benim sana önem verdiğim kadar sen kendine önem veremezsin.

Ey oğulcuğum! Bil ki, Allah'ın ortağı olsaydı, sana onun peygamberleri de gelirdi. Onun egemenliğinin ve otoritesinin sonuçlarını da gördürdün. Onun da fiillerini ve sıfatlarını tanırdın. Fakat O, kendisini tanımladığı gibi tek ilâhtır. Egemenliğinde kimse O'na karşıt olamaz. Hiçbir zaman zeval bulmaz, sürekli olacaktır. Başlangıcı olmaksızın her şeyden öncedir. Sonu olmaksızın her şeyden sonra var olacaktır. Rububiyeti gönülle veya gözle kavranmayacak kadar zatı yücedir.

Bunu böyle bildin mi, O'nun itaatini aramakta, azabından korkmakta, öfkesinden çekinmekte; senin gibi kadri küçük, kudreti az, aczi çok, Rabbine ihtiyacı fazla kişinin, nasıl hareket etmesi gerekiyorsa öyle hareket et. Çünkü O, sana sadece güzel şeyleri emretti ve sana sırf (yalnızca) çirkin şeyleri yasakladı...

Ey oğulcuğum! Kendini seninle başkaları arasında tartı hâline getir. Kendin için istediğini, başkaları için de iste. Kendin için hoşlanmadığın şeyden, başkaları için de hoşnutsuz ol. Nasıl zulme uğramayı istemezsen, sen de başkalarına zulmetme. Başkalarının sana nasıl iyilik etmelerini istiyorsan, sen de başkalarına iyilik et.

Başkalarında çirkin gördüğün şeyi kendinde de çirkin gör. Kendin başkalarına yapınca onlar için razı olacağın şeyi, başkaları sana yapınca razı ol. Bildiğin az bile olsa, bilmediğini söyleme. Sana söylenmesini istemediğin sözü başkalarına söyleme.

Bil ki, kendini beğenmek, gerçeğin zıddı ve akılların afetidir. Çalışmada bütün gücünü ortaya koy. Başkaları için hazine biriktiren biri olma. Hedefine iletildin mi olabildiğin kadar Rabbinden korkan biri ol...

Bil ki, yeryüzünün hazineleri elinde olan Allah, sana dua etmen için izin vermiş, icabet edeceğini vaat etmiştir. Dilediğini vermek için dilemeni, sana merhamet sunmak için merhamet istemeni emretmiştir. Seninle arasında perde olacak birine yer vermemiştir...

Sonra, hazinelerinin anahtarlarını, kendisinden dilemeye izin vererek senin ellerine teslim etmiştir. Ne zaman istesen, dua ile nimet kapılarını açarsın. Çorak dilek yerlerini sulamak için, rahmet yağmurlarını istersin. İcabeti gecikse de umudunu kesmemelisin. Çünkü bağış, niyetin ölçüsüne bağlıdır. Nice kere isteyenin eciri çoğalsın, umana daha fazla ihsan edilsin diye icabet gecikir! Nice kere bir şey istersin, verilmez; fakat hemencecik veya bir süre sonra (yahut dünyada veya ahirette) ondan daha hayırlısı verilir! Ya da verilmemesi senin hayırna olduğu için verilmez! Çünkü nice şeyler vardır ki, onu sen istersin; fakat verilsen o yüzden dinin mahvolur! Şu hâlde güzelliği sana kalacak, vebali senden gidecek şeyler istemelisin. Mal sende ebedî olarak kalmaz, sen de ebedî olarak mala sahip olamazsın...

Ey oğulcuğum! Ölümü çok an. Birden düşeceğin konumu ve ölümden sonra karşılaşacağın durumu aklına getir. Onu hep önünde bil; görüyorsun say da seni silâhını kuşandığın, kemerini bağladığın bir hâlde bulsun. Ansızın gelip üst olmasın sana. Sakın dünya ehlinin dünya ile oyalanması, ona yapışıp kalması seni aldatmasın. Allah sana dünyayı haber verdiği gibi, dünyanın kendisi de ne olduğunu tanıtmış, kötülüklerini sana açıp göstermiştir.

Dünya ehli ancak ürüyen, havlayan köpeklerdir, av kovalayan yırtıcı canavarlardır. Birbirini ısırırlar. Üstün olanı, zayıf olanını yer. Büyüğü, küçüğünü kahreder...

Kesin olarak bil ki, emeline ulaşamazsın ve ecelinden kaçamazsın, senden önce gidenlerin yolundasın. Şu hâlde isteklerini azalt ve kazancı güzelce yap (hakkukuka riayet et). Çünkü nice istek var ki, insanı elde avuçtakinden eder. Her dileyen rızıklanmaz ve her güzelce isteyen mahrum kalmaz. Seni dileklere sürüklese de, nefisini bütün alçaklıkların üzerinde tut. Çünkü kendinden yitirdiklerine karşılık bir daha bir şey alamazsın.

Kendini başkasına kul etme. Çünkü Allah seni hür yaratmıştır. Şerle elde edilen hayra, hayır denmez; güçlükle ulaşılan kolaylığa da kolaylık adı verilmez.

İhtiras bineklerinin seni dörtına koşturup helâk suyunun başına götürmesinden sakın. Eğer gücün yetiyorsa, Allah ile kendi arana hiçbir nimet sahibi sokma. Çünkü sen ancak payını alacak ve sadece nasibini elde edeceksin. Hepsini de O'ndan olmakla beraber yüce Allah'tan gelen az şey, kullardan gelecek çok şeyden üstündür...

Ailene karşı kötü kişi olma (ve ailen, senden en nasipsiz kalan kimseler olmasın). Senden uzak durana rağbet etme. Dostunun dostluğu kesmesindeki düşüncesi, senin dostluğu sürdürmendedeki düşünceden; sana kötülük düşüncesinde olması, senin ona iyilik düşüncesinde olmandan daha güçlü olmasın. Sana zulüm edenin zulmü, gözünde büyümesin. Çünkü o kendi zararına, seninse faydana çalışmaktadır. Seni sevindirenin karşılığı, ona kötülük etmen değildir.

Ey oğulcağızım! Bil ki, rızık iki türdür. Birini sen ararsın, öbürü ise seni arar; sen ona varmadan o sana gelir. Muhtaç durumdayken alçalmak ve zenginken cefa etmek (kabalık göstermek), ne kadar çirkin huylardır! Dünyadan nasibin, ahiretini düzelttiğin kadardır. Eğer elinden çıkana hayıflanacaksan, eline geçmeyen her şey için hayıflan dur. Henüz olmayan, gelip çatmayan şeyi, olup bitenden anla. Çünkü işlerin hepsi birbirinin benzeridir.

Musibete uğramadıkça nasihatten faydalanmayanlardan olma. Çünkü akıllı kişi edeplerle öğütlenirken, hayvanlar dayakla öğütlenir...

Dinini ve dünyanı Allah'a emanet et. Şu tez geçen dünyada da, bir zaman sonra gelecek olan ahirette de kendin için hayırlı akıbet dile. Vesselâm.

İmam Hasan'ın Şehadeti

Muaviye, halifeliği zorba bir hükümdarlığa ve babadan oğla geçecek bir mirasa dönüştürmeye girişti. Bunun için elinden gelen her gayreti gösterdi ve büyük miktarda paralar harcadı. Fakat İmam Hasan'ın (a.s) hayatta olup Müslümanların da onun adil yönetimini ve herkesi kapsayacak hayırlı uygulamalarını beklediklerini bildiğinden dolayı bu isteğini gerçekleştirilemeyeceğini gördü. Bundan dolayı Malik Eşter'i, Sa'd b. Ebu Vakkas'ı ve başkalarını ortadan kaldırırken kullandığı yöntemi uygulayarak İmam Hasan'a (a.s) suikast düzenlemeyi kararlaştırdı.

İmam Hasan (a.s) Şam'dayken bu iğrenç kararını uygulamak için birkaç kere ona öldürücü etkisi yüksek zehir gönderdi. Fakat onu öldürmeyi başaramadı. Arkasından Bizans

İmparatoru'na adam göndererek ondan ısrarla kendisine öldürücü etkisi yüksek zehir göndermesini istedi. İmparator önce bu isteği reddetti; fakat Muaviye, Tihame bölgesinde ortaya çıkarak müşrikliğin, kâfirliğin ve cahiliyenin tahtlarını devirmeye girişen, Ehlikitab'ın saltanatını tehdit eden adamın, yani Resulullah'ın (s.a.a) oğlunu öldürmek istediğini bildirdince, İmparator istediği etkili zehri vermeyi kabul etti.

Babanın (Muaviye) bu cinayeti, oğlunun (Yezid) İslâm tarihinin en büyük cinayetini işlemeye cesaret etmesinin ve böylece ikisinin ortak cinayet suçluları olmalarının sebebi oldu. Bu ortak cinayet, bir üçüncüsü olmayan iki cennet ehli efendilerinin öldürülmesi idi. Böylece bu iki katil işbirliği yaparak Resulullah'ın (s.a.a) soyunun devamının inhisar ettiği tek vasıtayı kesip ortadan kaldıracaklardı. Dolayısıyla cinayet bu anlamı ile, Resulullah'ın (s.a.a) hayatının tarihî uzantısına yönelik bir öldürme eylemi idi.

Evet, bununla birlikte bu katillerin her ikisi de İslâm devletinde halife makamını işgal etmişlerdi!!!

Halifeleri içinde böyle örnekler bulunan İslâm'a ne kadar yazık!!!

Muaviye'nin sözde dehası, uyguladığı bu uygulama üslubunu tasarlatan faktördü aslında. Fakat oğlu Yezid bu sözde dehadan yoksundu. Oğul mağrur bir delikanlı, baba ise işleri yönetip yönlendiren şeytanî zekâyâ sahip bir çılğın idi!!! Eğer Ebu Süfyan bu iki ahfadının dönemlerine kadar yaşasaydı, bunların Emevîler hesabına arzu ettiği rolü hakkı ile oynadıklarına kesinlikle hükmederdi.

İmam Hasan Nasıl Şehit Edildi?

Muaviye, Mervan b. Hakem'i İmam Hasan'ın (a.s) eşlerinden biri olan Eş'as b. Kays elKindî'nin kızı Cu'de'yi kocasına zehir içirmeye ikna etmeye çağırdı. Zehir Rûvme (kuyusunun) suyu⁵¹ ile sulandırılmış bala karıştırılan bir içecek şeklinde hazırlanmıştı. Kadına, bu görevini yerine getirdiği takdirde Muaviye'nin oğlu Yezid ile evlendirileceği vaat edilmişti. Ayrıca kendisine yüz bin dirhem altın para da verilmişti.

Bu görev için seçilen Cu'de'nin babası Eş'as b. Kays, önce Müslüman olup sonra utanç verici bir şekilde irtidat eden, sonra tekrar Müslüman olmak durumunda kalan tanınmış bir münafıktı. Cu'de de böylesine kirlili bir kimsenin kızı olması hasebiyle, böylesine utanç verici çirkin bir görevi kabul etmeye herkesten daha hazır ve yatkın bir karaktere sahipti.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Eş'as, Emirü'l-Müminin'in (Hz. Ali) kanına ortak oldu. Kızı Cu'de Hasan'ı zehirledi. Eş'as'ın oğlu Muhammed'in eli de Hüseyin'in kanına bulaştı.⁵²

Böylece Muaviye'nin isteği fiilen gerçekleşti. İmam Hasan (a.s), Hicret'in ellinci veya kırk dokuzuncu yılında safer ayının sona ermesine iki gece kala perşembe günü şehit oldu.

⁵¹ Sulhu'l-İmami'l-Hasan, 365. Muaviye'nin "Allah'ın baldan askerleri var." şeklindeki sözü meşhurdur. Rûvme, Medine yakınlarında bir su kuyusudur.

⁵² Sulhu'l-İmami'l-Hasan, 365

Muaviye ise, bu cinayeti ile İslâm ümmetinin bütününe yön vermiş oldu. İslâm ümmetini felâketlere, kendini ve oğullarını düşmanlıklara, savaşımlara ve ayaklanmalara boğdu. Ayrıca barış antlaşmasını son satırına kadar çiğnemiş oldu.

Nitekim İmam Hasan (a.s) ölümün eşiğinde şöyle dedi:

Onun (zehirli) içeceği vücudumu kuşattı ve arzusuna kavuştum. Allah'a yemin ederim ki, verdiği hiçbir sözü tutmadı ve söylediği hiçbir sözü doğru söylemedi.⁵³

Bu zehirli plânın uygulandığını bildirmek üzere Mervan'ın yola çıkardığı haberci Muaviye'ye ulaştığında, İmam Hasan'ın (a.s) ölmesinden duyduğu sevinci açığa vurmaktan kendini alamadı. O sırada, Yeşil Saray'da idi. Yüksek sesle üst üste tekbir getirdi. Onunla birlikte sarayda bulunanlar da tekbir getirdiler. Muaviye'nin ve saraydakilerin sesini işiten mescitteki cemaat da saraydakilere uyararak tekbir getirdiler.

Tekbir sesleri üzerine Muaviye'nin eşi, Karaza b. Amr b. Nevfel b. Abdumena'f'ın kızı Fahite odasından çıktı ve şöyle dedi: "Allah seni sevinçli kılsın ey Emirü'l-Müminin! Ne haber aldın ki bu kadar seviniyorsun?" Muaviye'nin: "Hasan b. Ali'nin ölüm haberini aldım." demesi üzerine, Fahite: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciûn (Biz Allah'ınız ve tekrar O'na döneceğiz)" dedi ve sonra ağlamaya başladı. Ardından da şöyle dedi: "Müslümanların önderi ve Resulullah'ın kızının oğlu öldü."⁵⁴

Muaviye'nin İmam Hasan'ı (a.s) zehirleyerek öldürttüğüne dair belgeler, en belirgin bir olay olarak tarihin sayfalarını doldurmaktadır.⁵⁵

İmam Hasan'ın Son Vasiyetleri

Cünade'ye Vasiyeti

Saygın sahabî Cünade b. Ebu Umeyye, ziyaret maksadı ile İmam Hasan'ın yanına gitti. İmam'a dönerek: "Ey Resulullah'ın oğlu, bana öğüt ver!" dedi. İmam Hasan (a.s), en şiddetli durumunda, en ağır acıyı ve sıkıntıyı çektiği anlarda Cünade'nin isteğine olumlu cevap vererek ona mücevherden daha değerli ve pahalı olan şu altın sözleri armağan etti. Bu sözler, gerçekte onun imamet sıfatının sırlarını da açıklıyordu. Şöyle buyurdu:

Ey Cünade! Yolculuğuna hazırlan. Ecelin gelmeden azığınızı biriktirin. Bilesin ki, sen dünyanın peşindeyken ölüm senin peşindedir. Henüz gelmemiş olan gününün derdini, içinde bulunduğunuz güne yükleme. Bilesin ki, yiyip içeceğin miktarın üzerinde kazandığınız malı sadece başkaları için biriktirmektensin. Bilesin ki, dünyanın helâlinde hesaba çekilme, haramında cezalandırılma ve şüpheli şeylerinde azarlanma vardır.

Dünyayı bir leş gibi gör; ondan sadece kendine yetecek kadarını al. Eğer ondan aldığın helâl ise dünyadan el çekmiş, onun uzağında durmuş (ve kanaat yolunu tutmuş) olursun. Eğer

⁵³ Mes'udî, İbn Esir Haşiyesinde, 6/55

⁵⁴ Sulhu'l-İmami'l-Hasan, 365/366

⁵⁵ Tabakat-ı İbn Sa'd, Mekatilu't-Talibiyyin, Müstedreku'l-Hâkim; Şerhu Nehci'l-Belağa, İbn Ebi'l-Hadid, 4/17; Tezkiretu'l-Havas, 222, el-İstıab, 1/374. bu kaynakların hepsi Ehl-i Sünnet âlimlerine aittir.

aldığın şey haram ise, onda sorumluluk yükü olmaz. Çünkü ondan, (zaruret durumunda) leşten aldığın kadar gibi almışsın. Eğer cezası da olursa, bu ceza hafif olur.

Hep yaşayacaksın gibi dünyanın için ve yarın öleceksin gibi ahiretin için çalış. Eğer aşiretsiz şan ve otoritesiz heybet istersen, Allah'a asi olma zilletinden Allah'a itaat etme izzetine yüksel. Eğer insanlarla arkadaşlık yapmaya ihtiyaç duyarsan, dost edindiğinde sana süs olan, kendisinden bir şey aldığında seni koruyan, yardım istediğinde yardımına koşan, bir söz söylediğinde sözünü onaylayan, hamle ettiğinde hamleni güçlendiren, iyilik elini uzattığında iyilik elini sana uzatan, bir ayıbını gördüğünde onu kapatana, bir iyiliğini gördüğünde onu dile getiren, kendisinden bir şey istediğinde veren, sustuğunda ilk konuşmaya başlayan, herhangi bir musibete, felâkete uğradığında yardımcı olan, kendisinden sana bir şer ve zarar ulaşmayan, sana karşı değişik hâller sergilemeyen, gerçekler önünde seni yüz üstü bırakmayan, bir malı bölüşürken anlaşmazlığa düştüğünüzde seni kendisine tercih eden kimse ile arkadaş ol.⁵⁶

Nihayet İmam'ın (a.s) ağırları ağırlaşıyor, acısı şiddetleniyor ve o da ıstırabını açığa vuruyordu. Bu dakikalarda ziyaretçilerinden biri İmam'a (a.s) yönelerek: "Ey Resulullah'ın oğlu, bu ıstırap niye? Senin deden Resulullah (s.a.a), baban İmam Ali, annen Fatuma değil mi ve sen cennet ehli gençlerin önderi değil misin?" diye sordu. İmam bu sözlere kısık bir sesle şöyle karşılık verdi:

İki şey için ağlıyorum. Çıktığım yolculuğun başlangıcının korkusu ve sevdiğilerimden, dostlarımdan ayrılmakta oluşum.⁵⁷

İmam Hüseyin'e Vasiyeti

İmam'ın (a.s) acısı artınca ve durumu ağırlaşınca, şehitler önderi kardeşini çağırarak ona vasiyetini yaptı ve kendisine isteklerini ilettiler. Bu vasiyetin metni şöyledir:

Bu sözler Ali oğlu Hasan'ın, kardeşi Hüseyin'e yaptığı vasiyetidir. Şöyle diyor: Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun tek ve ortaksız olduğuna şahadet ediyor. O'na ibadetin hakkı ile kulluk ediyor. O'nun egemenlikte ortağı yoktur ve acizlikten ötürü bir velisi (yardımcısı) yoktur. O, her şeyi yaratmış, ona bir düzen vermiş, belli bir ölçüyle takdir etmiştir. O, kulundan öndedir ve her türlü övgüye lâyıktır. O'na itaat eden doğruya erer. O'na asi olan azgınlığa düşer. Tövbe ederek O'na dönen, doğru yolu bulur.

Ey Hüseyin! Sana arkada bıraktığım ailem, çocuklarım ve senin ailen hakkında şunları vasiyet ederim: Onların hatalarını hoş gör, iyi davranışlarını kabul et, onlara karşı benim yerimi tut ve bir baba ol. Beni Resulullah'ın (s.a.a) yanında bir yere toprağa ver. Ben ona ve evine en yakın kimseyim. Eğer bu konuda sana izin vermezler ise, Allah aşkına, Allah'ın seni bana yakın kılma sebebi kıldığı akrabalığımız ve bizi Resulullah'a (s.a.a) bağlayan soy bağımız aşkına, Resulullah (s.a.a) ile buluşup onlardan davacı oluncaya ve insanların bize neler yaptığını ona haber verinceye kadar benimle ilgili bir mesele yüzünden bir damla bile kan dökülmesin.⁵⁸

⁵⁶ A'yanu's-Şia, 4/85

⁵⁷ Emali, Şeyh Saduk, 133

⁵⁸ A'yanu's-Şia, 4/79

Yüce Dost'a Doğru

İmam Hasan'ın (a.s) durumu ağırlaştı, ağrıları şiddetlendi ve acılar içinde kıvranmaya başladı. Artık değerli hayatından sadece birkaç dakika kaldığını anladı ve ailesine döner: “*Beni evin damına çıkarın da gökyüzünün melekûtunu seyredelim.*” dedi.

Onu evin damına çıkardılar. Oraya yerleştikten sonra başını göğe kaldırdı ve Rabbine yalvarmaya, yakarmaya koyularak şöyle dedi:

Allah'ım! Canımı sana sunuyorum, mükâfatını senin katından umuyorum. Bu işe, canlar arasında benzerini göremediğim en değerli şeyimdir. Allah'ım! Ölüm anında munisim ol, mezarıda beni yalnız bırakma!

Sonra Muaviye'nin ona yaptığı haksızlıklar, taahhütlerinden cayması, canına kastetmesi aklına geldi ve şöyle buyurdu:

Onun içeceği (verdiği zehir) tüm vücudumu kuşattı. Allah'a yemin ederim ki, verdiği hiçbir sözü tutmadı ve söylediği hiçbir sözü doğru söylemedi.⁵⁹

Arkasından Kur'ân'dan ayetler okumaya, Allah'a yönelip yakarmaya koyuldu. Böylece tertemiz ruhu Me'va cennetine uçtu, Yüce Dost'a yükseldi. Öyle bir ruh ki, yumuşak huyluluk, cömertlik, ilim, şefkat, merhamet ve bütün insanlara yönelik iyilikseverlik bakımından ne geçmiş zamanlarda bir benzeri yaratılmış ve ne ilerde onun gibisi gelecektir.

Müslümanların en yumuşak huylusu, cennet ehli gençlerinin önderi, Resulullah'ın (s.a.a) reyhan çiçeği ve göz aydınlığı öldü.

Dünya onun ölümü ile karanlığa gömülürken, ahiret onun gelişi ile aydınlandı.⁶⁰

Bu acı olayın duyulması üzerine Haşimîlerin evlerinden feryatlar yükseldi, Medine evleri figanlara ve iniltilere boğuldu. Ebu Hüreyre, hüngür hüngür ağlayarak ve kendinden geçmiş bir hâlde Peygamberimizin (s.a.a) mescidine koştu. Koşarken avazının çıktığı kadar: “Ey insanlar, bugün Resulullah'ın sevgilisi öldü, ağlayın!” diye bağınıyordu.⁶¹

Ebu Hüreyre'nin bu sözleri kalpleri parçaladı, acının yüreklere bıçak gibi saplanmasına yol açtı. Bütün Medine halkı İmam'ın evine doğru akın etti. Kiminin dili tutulmuş,

⁵⁹ Tezkiratu'l-Havas, 23; İbn Asâkir, 4/226; Hilyetu'l-Evliya, 2/38; Safvetu's-Safve, 1/320

⁶⁰ Tarihçiler İmam Hasan'ın hangi yılda öldüğü konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Kimi tarihçiler onun ölüm yılının hicrî kırk dokuz yılı olduğu görüşündedirler. Bu görüşü, İbn Esir ile Tehzibu't-Tehzib adlı eserinde İbn Hacer savunuyor. Kimi tarihçilerin görüşüne göre ise, İmam Hasan, hicrî elli bir yılında öldü. Bu görüşü, Hatib-i Bağdadî kendi tarih kitabında ve İbn Kuteybe el-İmametü ve's-Siyaset adlı eserinde ileri sürer. Bu konuda başka görüşler de vardır.

İmam Hasan'ın (a.s) hangi ayda şehit edildiği meselesinde de farklılıklar vardır. Kimi bu olayın rebiyülevvel ayının bitimine beş gün kala, kimi safer ayının bitimine iki gece kala, kimi de Musamerat adlı eserin 26. sayfasında söylendiği gibi hicrî kırk beş yılının muharem ayının onuncu gününe rastlayan bir pazar günü meydana geldiğini ileri sürer.

Bunların yanı sıra İmam Hasan'ın (a.s) safer ayının yedinci gününde şehit edildiğini ileri sürer bir başka görüş de vardır.

⁶¹ Tehzibu't-Tehzib, 2/301; Tarih-i İbn Asâkir, 4/227

kimi feryat ediyor, kimi saçınıbaşını yoluyor, kimi de inliyordu. Bu büyük ahiret yolcusunun kaybindan kaynaklanan hüzüün kalplerine işlemişti. O büyük ahiret yolcusu ki, başlarına gelen her felâket ve karşılaştıkları her musibet sırasında sığınakları, korunakları ve barnakları olmuştı.

İmam Hasan'ın Teçhizi ve Teşyii

Kardeşi İmam Hüseyin (a.s), ağabeyinin cenaze hazırlıklarına başladı. Abdullah b. Abbas, Abdurrahman b. Cafer, Ali b. Abdullah b. Abbas ile kardeşleri Muhammed b. Hanefiye ve Ebulfazli Abbas da ona yardım ediyorlardı. Ağabeyini yıkadı, kefenledi ve üzerine kâfur ve güzel koku serpti. Bunları yaparken, gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Cenazenin hazırlanmasını tamamlayınca, kutsal naaşın namazının kılınması için Peygamberimizin (s.a.a) mescidine götürülmesini emretti.⁶²

İmam Hasan'ın (a.s) cenazesi, Peygamberimizin (s.a.a) başkenti olan Medine'nin, benzerini görmediği çok büyük bir kalabalık tarafından uğurlandı. Haşimîler Medine çevresindeki mezarlara ve köylere İmam'ın öldüğü haberini götüren kimseler göndermişlerdi. Buralarda oturanlar da o büyük naaşı uğurlamaya katılabilmek için hep birlikte yollara döküldüler. Nitekim Sa'lebe b. Malik, cenaze törenine katılanların çokluğunu şu şekilde beyan etmiştir:

İmam Hasan'ı öldüğü gün gördüm. Baki mezarlığında toprağa verildi. Eğer iğne atılsaydı mutlaka bir insanın başına düşerdi.⁶³

İmam'ı uğurlayan kalabalık o kadar yoğun oldu ki, Baki mezarlığında bir kişilik bile yer kalmamıştı.⁶⁴

İmam Hasan'ı (a.s), Abdumenaf oğlu Haşimoğlu Esed kızı Fatuma'nın yanına defnettiler.⁶⁵

Defin töreninden sonra İmam Hüseyin (a.s) mezarın başında durarak ağabeyini şu sözlerle övdü:

Ey Ebu Muhammed, Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Eğer sen yaşıyor olsaydın, hakkı muhtemel yerlerinde görüp tanırdın. Takiyye noktalarındaki tehlikeleri güzel yöntemle aşarak Allah'ı tercih ederdin. Dünyanın büyük nimetlerine küçümseyen gözlerle bakardın. Dünyaya çevresi temiz ve ailesi arınmış bir el uzatırdın. Az bir destekle ve kolayca, düşmanlarından gelen kalleşçe badireleri geri püskürtürdün.

Yapacağın bu işlerde şaşılacak bir şey yoktur. Çünkü sen peygamberlik soyunun evladı, hikmet sütünün emzirilmişisin. Bu durumda sen rahatlık, güzel rızık ve Na'im (nimetlerle donatılmış) cennetin yolcususun. Allah ondan yana bize ve size büyük ecir versin, bize ve size onun büyük tesellisini ve sabrını bağışlasın.⁶⁶

⁶² A'yanu's-Şia, 4/80

⁶³ Tarihu İbn Asakir, 8/228

⁶⁴ el-İsabe, 1/330

⁶⁵ Hayatu'l-İmami'l-Hasan, 2/499, Kifayetu't-Talib, 268

⁶⁶ Hayatu'l-İmami'l-Hasan, 2/500